

Hrepenenje po vseobsežnosti

Arthur Rimbaud je rekel: »Odločil sem se biti genij«, Rainer Maria Rilke pa: »Le bogu se posreči.« Prvi se je odločil zaobjeti ves svet, biti vsakdo, slehernik, drugi je vedel, da noben človeški glas ne more doseči vetra, ki veje, kjer se mu hoče.

V starogrškem gledališču so igralci pred obrazom držali maske, čustvovanja ni bilo mogoče izraziti z mimiko. Vse je bilo osredotočeno na govor. Ta je razkrival osebo. Pri Marku Mandiću je vse razgaljeno. Mandić nima ambicije biti popoln, Mandić hoče biti vsakdo. Se to lahko posreči? Rilke pravi: »Le Bogu se posreči.« Rilke je virtuoz besede, Mandić virtuozno uporablja besedo in telo, a Rilke ve, da se mu ne more posrečiti. Mandić tega ne ve. Misli, da se mu je posrečilo. To mu potrdi aplavz. Aplavzi vseh vrst, vaš boter je hudič. Ivan Mrak je rekel: »Redno, kadar so mi aplavdirali, sem bil v nevarnosti, da zdrknem«. Je tudi Mandić v nevarnosti, da zdrkne? Še razmeroma mlad se razgleduje po svojem opusu in ga sestavlja v novo vratolomno celoto, v novo konstrukcijo, ki naj bi mu odgovorila na vprašanje, kdo da je.

Mandićeve predstava je posebna na tri načine; najprej gre za posebno uporabo jezika, zatem za svojsko rabo telesa in tretje je svojska uporaba gledalca. Ti trije elementi, ki so bili posamič že uporabljani, povezani skupaj predstavljajo nek novum.

Še preden je izustena katerakoli beseda v MandićStroju, se razgali telo, da bi se spet odelo v kostum določene predstave. Igralec učinkuje kot nekdo, ki v veliki garderobi poskuša najti kaj ustreznega. Nato govor v skladu s časom, v katerem je tekst nastal. Razpon, tako časoven kot v različnosti predstavljenih likov, je skoraj vseobsežen. Od Sofokleja in Euripida preko Kleista in Čehova do Kureishija. Neumoren govor, ki ga opredeli eden od prikazanih junakov grof Strahlski iz Katice iz Heilbronna z besedami: »Prečesal bom materni jezik in tako zelo izropal tisto obsežno poglavje, ki ima naslov »čustvo«, da ga ne bo več pesnika, ki bi mogel na nov način reči jaz sem žalosten. Pokazal bom vse, kar ima otožnost ganljivega, menjaval veselje in žalost, ki vodi v smrt, in vodil svoj glas, da bo kot plesalec izvajal gibe, ki dušo očarajo...« In vendar se vedno znova rojevajo novi govori, nove besede, ki poskušajo označiti neizčrpen vir naših čustev, same neizčrpane. Nizajo se različni govori: običajen, hiteč, zastajajoč, nesramen, brezsrmen, psihopatski, zanesen, ideološki, obscen, provokativen, izkričan, šepetajoč, brezobziren, manipulirajoč, zvezdniški, izrabljajoč, izrabljen, v raznolikosti enak, histeričen, obsesiven, vzvišen, fluiden, nerazločen, momljajoč, zapet, odprt, dialektalen. Vsakemu govoru gre svoje oblačilo, saj fragment pripada neki vlogi, iz katere je iztrgan. Vloge brez večjih premorov prehajajo ena v drugo. Brez pomagala na zaslону, ki jih uvaja in razločuje, včasih teh prehodov ne bi opazili. Kadar je vloga z modernega repertoarja, težav ni, ker je uporabljen slang, ki se je v gledališču že dodobra udomačil, ker pomeni novo možnost za trženje užitka. Iz tega razloga se danes slangu ne odpovejo niti intelektualci niti javne osebe. Med enim in

drugim oblačilom bolj ali manj razgaljeno telo, kar pri gledalcih vzbuja veliko različnih reakcij. Ni jasno ali zmoti golota sama ali to, s čemer je povezana; z izločanjem različnih telesnih sokov, od potu do urina in semena, ki je narcistično investirano, ohranjeno na kartonu. Hoče imeti iluzijo umetnine. Mandiću telo dobro služi. To je še telo po starem tipu, ni ga še načelo potrošništvo s svojimi ekstremi. Zato ga lahko troši, ne da bi ga iztrošil. Tu ni dolgov in nemožnih vračanj. Slabše mu služi glas, ta najbolj človeški instrument, ki se izčrpava in krha v ekstremih oktav.

S psihoterapevtskim poljem predstavo veže prikaz številnih različnih obrazov na enem mestu, tudi tistih najbolj intimnih. O seksualnem življenju psihoterapevti slišimo najbolj neverjetne stvari. Za zunanjo spodobnostjo se pokažejo vsemogoči pogoji za užitek in zadovoljitev. Mandić dosledno razkaže svoje pogoje. Da bi se nad tem škandalizirali, ker je to javno razkrito? Enako se je na svoj način razkril Freud, ko je pred javnostjo obelodanil in analiziral svoje sanje in asociacije nanje. V predstavi tudi ne manjka otroka, matere, očeta. V kratkih prebliskih se nakaže tragičnost odnosov med njimi, ki je posledica vsakovrstnih prekoračitev. Če so te včasih manj opazne, še ne pomeni, da so kaj manj delujoče.

Fragmentarno predstavljeni liki so zelo različni, a res dramatična razlika obstaja med temi liki in Mandićem samim, ki se nam razkrije pred začetkom in po koncu predstave kot odprt, prijazen in empatičen človek. Skozi predstavo daje vtis drugačnega človeka, na delu je prevladujoča podoba bolj groba, nebrzdana in agresivna. Kot pri naših pacientih, ki so v seansah drugačni kot sicer v življenju, ker na površje prihaja potlačeno. To razkrivanje potlačenega, delo, ki ga Mandić opravi za nas, morda res na koga deluje odbijajoče in šokantno, a nazadnje je simpatija na njegovi strani. Doživlja stoječe ovacije. Predstava je bila tudi uradno nagrajena. Kaj gledalci nagradijo? Iskrenost? Talent? Drznost? Med ljudi se poda s kartoni, na katere se je izbrizgal. Tu ne more biti blefa. Dostikrat mu ne uspe. Očitno to, da je gledan, ni njegov prevladujoč način zadovoljitve, igralec gor ali dol! Ta pogoj hoče doseči mukoma. Scena spominja na Ferenczijevo pacientko, ki se je poskušala samozadovoljiti med seanso s stiskanjem prekrizanih nog. Tam je bilo to prikrito, pri Mandiću je razkrito. Čemu potem karton? Zakaj ne do konca?

Tu nismo prišli na gledališko predstavo, kjer bi se udobno usedli v poltemi, ker je igra interaktivna. Gledalca vključi, aktivira, premakne s sedeža, izpostavi brez kostuma v igralski nebogljenosti. Poskus igrati se pokaže smešen, ker ljudje spontani pač nismo. Gre za tesnobo izkušnjo, saj se vsak poskuša izkazati, koketirati. Mandić suvereno gospodari nad to nebogljenostjo kot čarovnik, ki si iz publike pokliče pomočnika, da mu pomaga pri njegovih spretnostih, sam pomočnik pa je okoren, nekakšen obešalnik, služabnik, ki pomaga gospodarju pri slačenju – oblačenju. Gre nazadnje za diskurz moči, kjer gospodar s služabnikom počenja kar hoče, služabnik pa se mu smehlja, a se, ko stopi iz sobe, zgraža, jezi, prezira. Gledalec je torej podrejen in vzvišen hkrati. Nekako tako kot v angleški humoristični nadaljevanki »Milord.« Tudi tam so prikazani številni patološki karakterji, ki imajo oblast, ki z zvoncem pokličejo kot nas je na določeno uro priklicala predstava. Da, tu je potrebno videti nelagodje. Kot se katerikoli služabnik počuti nelagodno v obleki gospodarja, ker jo ne

zna nositi, čeprav ga prezira, tako gledalec Mandičeve predstave ne zna biti na odru, ne zna govoriti, se ne zna gibati po igralsko, naraven pa tudi ne more biti. Potegniti bi bilo mogoče vzporednico s psihoterapevtskim delom, kjer mislimo, da smo gospodarji, a smo v resnici služabniki. Naše čustvene reakcije, ki jim damo skupno ime protiprenos, niso povezane samo z našimi preteklimi odnosi prenesenimi v sedanost kot je protiprenos ožje definiran, ampak tudi z našim suženjskim položajem do pacienta, iz katerega se rešujemo na vsakovrstne čudne načine. Šele dolgotrajno skupno delo pomete z razmerji moči in venakopravi odnos.

V nizanju tolikih vlog se postavi vprašanje identitete. Programska knjižica to še zaplete, saj se njen slikovni material ne nanaša le na predstavo samo, temveč na predstave, ki so bile odigrane pred leti. Pokaže različne Mandičeve obraze. Enkrat je dolgolas, drugič spet kratkolas pa obrit po glavi pa mlajši pa malo starejši. Je to situacija koncentracijskega taborišča, ko je bilo treba istovetnost iskati izven vseh okvirov privajenosti. V neprestanem drsenju iz ene vloge v drugo, iz ene vrste jezika v drugega, mora obstajati neka točka, kjer se stvari ne spreminjajo, čeprav velja za tudi dosti bolj navadne situacije dejstvo, da smo ropotarnica identifikacij kot bi rekel Lacan, torej ni nobenega trdnega jedra. Morda je Mandić to le radikalno pokazal.

V psihoterapiji z leti spoznamo številne osebe, poglobljamo se vanje in delamo nagle preklope, ko en pacient zapusti prostor in pride drugi. Spoznavamo se z različnimi tipi ubesedovanja, različnimi dialekti in celo različnimi jeziki. Edina razlika je v tem, da je Mandić neprimerno bolj delaven. V razponu dvanajstih let je ustvaril 38 vlog. Jaz v enakem obdobju gotovo nisem opravil toliko analiz. Mandić ni počakal, da bi kot starec obujal spomine na svoje vloge, temveč je intuitivno ravnal tako kot se to dogaja v psihoterapiji, ko se skozi predelavo nizajo ponovno neki že obdelani fragmenti in tako zadobijo nov pomen. V tem so, kot je dejal Freud, umetniki naši dragoceni zavezniki.